

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Бізюк Л.І.

викладач спеціальних дисциплін, викладач-методист;

Посохова С.І.

*викладач спеціальних дисциплін, викладач-методист,
Гірничий коледж ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ В СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

*«У кожного вихованця є сильні та
слабкі сторони. Впливати на людину
через колектив потрібно тонко та
непомітно»*

В.О. Сухомлинський

Актуальність даної публікації полягає в тому, що навчання у вищому навчальному закладі займає досить значну частину життєвого часу людини, впродовж якої відбувається подальший активний розвиток особистості. Одним із найважливіших чинників успішного навчання є міжособистісні стосунки одногрупників.

Метою цієї публікації є визначення залежності результативності навчання студентів від психологічного клімату в студентській академічній групі.

Вчені стверджують, що позитивний морально-психологічний і соціально-психологічний клімат в колективі являються умовою підвищення продуктивності праці, задоволеності члену колективу своєю працею і колективом в цілому.

Цій темі присвячена чимала кількість робіт вчених. Так Ю.П. Платонов визначив соціально-психологічний клімат як

«взаємодію фізичного та соціального середовища і особи, яка стійко відбивається її свідомістю, формуючи її психічний стан» [6, с. 102].

Психологічними умовами, які дозволяють або заважають задоволенню соціальних потреб членів колективу є визнання, повага один одного; можливість дозволити людині реалізувати свій інтелектуальний і емоційний потенціал, почувати себе вільним, мати статус, що не шкодить його самооцінці. Як відзначив Ю.П. Платонов, клімат – це якісна сторона міжособистісних стосунків, що проявляється у вигляді сукупності психологічних умов, які сприяють або перешкоджають продуктивній спільній діяльності і усебічному розвитку особистості в групі [6, с. 103].

Засновник екологічної психології Р. Баркер провів дослідження, які показали, що різні люди поведуться схожим чином в одному й тому самому середовищі, тоді як одна і та сама людина може поводитися дуже по-різному, опиняючись у нових умовах.

Вітчизняні вчені Н.С. Мансуров, В.М. Шепель розкрили зміст понять психологічного та соціально-психологічного клімату. Так В.М. Шепель вважав, що психологічний клімат – це емоційне забарвлення психологічних зв'язків членів колективу, що виникає на основі їх близькості, симпатії, збігу характерів, інтересів, схильностей.

На думку В.М. Шепеля, клімат стосунків між людьми складається з трьох кліматичних зон: перша кліматична зона – соціальний клімат (міра усвідомлення цілей і завдань, гарантії дотримання конституційних прав і обов'язків); друга – моральний клімат (прийняті в групі моральні цінності); третя – психологічний клімат, ті неофіційні стосунки, які складаються між членами групи, що знаходяться у безпосередньому контакті один з одним. Психологічний клімат – це мікроклімат, зона дії якого значно локальніша ніж соціальний і моральний клімат.

У вітчизняній психології відмічають декілька підходів до розкриття змісту соціально-психологічного клімату.

Вчені Л.П. Буєва, Е.С. Кузьмін, Н.Н. Обозів, Ю.П. Платонов, А.К. Ульодов вважали за необхідне розглядати клімат як суспільно-

психологічний феномен, як стан колективної свідомості, як відображення у свідомості людей комплексу явищ, пов'язаних з їх взаємовідносинами, умовами праці, методами його стимулювання.

На думку А.А. Русалинової, А.Н. Лутошкина соціально-психологічний клімат – це загальний емоційно-психологічний настрій групи людей.

Прибічники іншого підходу В.М. Шепель, В.А. Покровський, Б.Д. Паригін підкреслюють, що соціальне і психологічне самопочуття кожного члена групи залежить від системи міжособистісних стосунків, які склалися в процесі формування клімату, тому аналізують соціально-психологічний клімат через стиль взаємовідносин людей, що знаходяться у безпосередньому контакті один з одним.

При визначенні клімату В.В. Косолапов, А.Н. Щербань, Л.Н. Коган використовують терміни соціальної і психологічної сумісності членів групи, їх морально-психологічної єдності, згуртованості, наявності загальних думок, звичаїв і традицій.

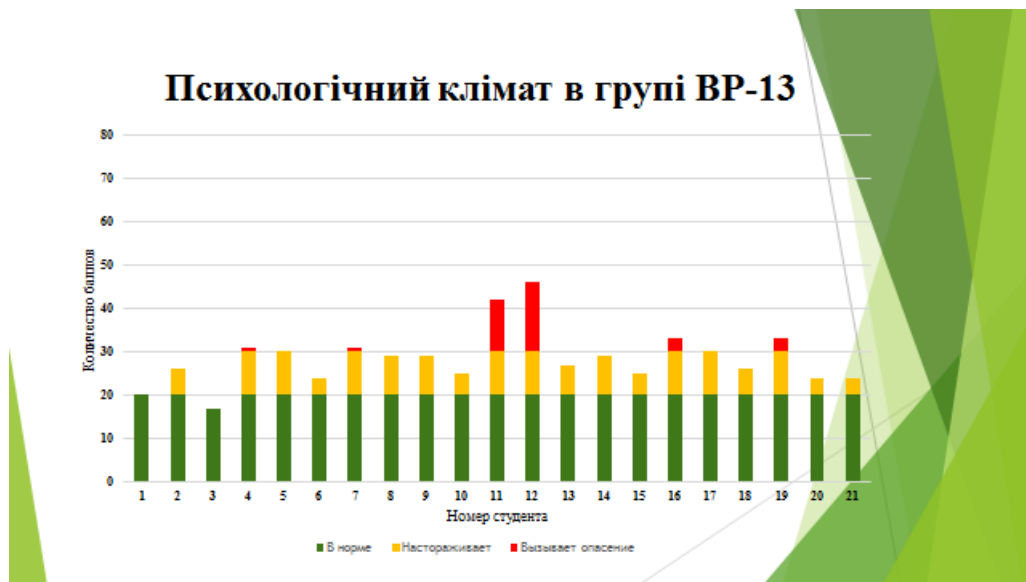
Для з'ясування питання, чи дійсно важливою умовою здорового розвитку особистості студента, успішності його навчання є наявність в студентській групі сприятливого соціально-психологічного клімату, студенти IV курсу Гірничого коледжу Державного вищого навчального закладу «Криворізький навчальний університет» зі спеціальності «Відкрита розробка корисних копалин» (ВР-13-1/9) провели дослідження в двох випускних групах і в двох групах другого курсу за методикою А.Ф. Фідлера оцінки психологічної атмосфери в колективі. В основі методики лежить метод семантичного диференціалу. Методика цікава тим, що дозволяє анонімне обстеження, що підвищує її надійність.

Студентам був запропонований тест: «Психологічна атмосфера в групі», згідно якого на основі наведених протилежних за змістом пари слів необхідно описати психологічну атмосферу у студентській групі. Чим ближче до правого або лівого слову в кожній парі розміщений знак «х» (закреслена відповідна цифра від 1 до 8), тим більше

виражена ознака у групі. Запропоновані пари слів: дружелюбність – ворожість, згода – незгода, задоволеність – незадоволеність, захопленість – байдужість, продуктивність – непродуктивність, теплота – холодність, співпраця – відсутність співпраці, взаємна підтримка – недоброзичливість, захопленість – нудьга, успішність – неуспішність. Підсумковий показник може коливатися від 10 (найбільш позитивна оцінка) до 80 (сама несприятлива).

Нижче наведено результати досліджень психологічної атмосфери в студентській групі ВР – 13-1/9 і ще одній групі випускного курсу, яку з етичних міркувань не вказано.

Порівняльний аналіз психологічного клімату в групах.

Для оцінки результативності роботи студентів кожної групи студенти використовували такі показники: абсолютна успішність, якість знань, пропуски занять за семестр. Отримані результати наведені в таблиці:

Показники результативності роботи студентів групи	ВР-13-1/9	☐ 13-1/9
Абсолютна успішність	100%	100%
Якість знань	64	47

Аналогічне дослідження проведено на другому курсі.

Під час дослідження студенти переконалися, що академічна група за своєю суттю є трудовий колектив зі своєю психологічною атмосферою, міжособистісними стосунками. Академічна група – це не просто група людей, які об'єднані загальними інтересами. Це складне соціальне утворення, в якому є внутрішні зв'язки, цінності і норми з визначеними місцями кожного члену колективу в його структурі. Студенти відзначили, що психологічний клімат студентської групи є потужним стимулом навчальної діяльності для кожного студента. Спочатку соціально – психологічний клімат в групі виникає спонтанно, але хороший клімат не є простим наслідком оголошених девізів. Він являє собою підсумок систематичної роботи з членами колективу щодо організації взаємовідносин в ньому.

Студенти відмітили, що велику роль в створенні позитивної психологічної атмосфери в групі, в її згуртованості відіграло те, що вони не тільки разом відвідували заняття в коледжі, але організували і провели велику кількість заходів, на які запрошувалися студенти відділення і всі бажаючі. Крім того, створений сайт студентської групи дав можливість не тільки розміщувати необхідну інформацію, але і фіксувати систему успіхів кожного співгрупника.

Під час проведених досліджень студенти прийшли до висновку, що створення зрілого, згуртованого колективу є обов'язковою умовою забезпечення результативності його роботи і стану успішності кожного його члену. Крім того, студенти – випускники продемонстрували однокурсникам результати досліджень, проведених як в випускних групах, так і в групах другого курсу, і побажали їм зробити певні висновки. При цьому студенти – дослідники наголосили: «Ми чітко розуміємо – від згуртованості колективу, психологічної атмосфери в групі залежать результати кожного, його успішність».

Список використаних джерел:

1. Коваль А.П. Ділове спілкування: навч. посіб. – Київ: Либідь, 1992. – 280 с.
2. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту: посібник / Н.Л. Коломінський. – Київ : МАУП, 1996. – 184 с.
3. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. / С.Д. Максименко, В.О. Соловієнко. – Київ : Центр учбової літератури, 2000. – 272 с.
4. Фетискин Н.П. Методика оценки психологической атмосферы в коллективе (по А.Ф. Фидлеру) / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов. – Москва : Институт Психотерапии, 2002. – 190 с.
5. Парыгин Б.Д. Социально-психологический климат коллектива: пути и методы изучения. – Ленинград : Наука, 1981. – 192 с.
6. Парыгин Б.Д. Социальная психология. Проблемы методологии, истории и теории. – Санкт-Петербург г: ИГУП, 1999. – 592 с.
7. Платонов Ю.П. Психология коллективной деятельности. – Москва : Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук, 1998. – 293 с.

Гренюк М.А.

аспірантка,

*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ КАЗОК В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ

У зв'язку зі стрімким розвитком інклюзивної освіти на світовому рівні, зокрема українському, проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання дидактичних казок в інклюзивних класах стає особливо актуальною. За концепцією Нової української школи заохочується інклюзивна освіта, що обумовлює глибоке переосмислення та оновлення системи професійної підготовки майбутніх учителів.

Законодавчо-нормативне підґрунтя функціонування інклюзивної освіти визначається державними документами, серед яких: Наказ